

Prinselijke woorden

– Radha Burnier

De Reith lezingen over duurzame ontwikkeling die onlangs in Engeland gehouden werden hebben tot veel commentaar en publiciteit geleid vanwege het onwrikbare en duidelijke standpunt dat werd ingenomen door Charles, de prins van Wales, tegen het heersende, mechanistische beeld van de natuur. Wanneer levensprocessen beschouwd worden als niet meer dan het getik van een gecompliceerde machine, is er geen plaats voor morele bezwaren over toepassing van wreedheden of voor mededogen en spirituele aspiratie. Aldus is onze wereldwijde menselijke samenleving een slagveld geworden waar machtige en intelligente mensen arme en eenvoudige medemensen uitbuiten en te slim af zijn.

Het homocentrische concept van het leven, waar de mens overheen gegroeid had moeten zijn in het licht van de voortschrijdende ontwikkeling van het denken, verergerd natuurlijk genadeloos egoïsme, maar toch domineert het de menselijke activiteit. Het openen van de deur naar gevoel voor het heilige zou het veranderen moeten betekenen van de vertrouwde manier van leven en de filosofie van hebben, hebben, dat alles op aarde benut om zichzelf te bevredigen. De erkenning van een ruimer begrip van leven kan gezien worden als een bedreiging voor de consumptie-economie, net zoals de afschaffing van de slavernij eens gezien werd als een voorbode van economische ineenstorting. Ofschoon wij nu net doen alsof wij in een tijdperk van democratie leven, is de gelijkheid die dit tijdperk zegt voor te staan ver verwijderd van de actualiteit.

Alleen respect voor het leven kan een waar gevoel van gelijkheid teweegbrengen. Gelijkheid van het soort waar de *Bhagavad Gita* voor staat: de hond en de verschoppeling, de geleerde en de machtige zijn gelijk voor hem die waarlijk weet. Het leven is kostbaar voor allen. Geluk en vrijheid zijn het geboorterecht van allen. Een waarlijk ethische en gelijkwaardige maatschappij betekent dit feit erkennen en voelen dat het goddelijk leven en liefde ‘allen omvatten in één zijn’.

De prins van Wales was duidelijk in zijn beroep op zijn gehoor om: ‘een gevoel voor het heilige opnieuw te erkennen in ons omgaan met de natuurlijke wereld, en met elkaar’:

Wanneer letterlijk niets meer als heilig wordt gezien – omdat het beschouwd wordt als synoniem met bijgeloof of op een andere manier ‘irrationeel’ – wat is er dan nog om ons ervan te weerhouden onze hele wereld te zien als een of ander ‘groot levenslaboratorium’, met mogelijk consequenties op lange termijn?

De onvoorspelbare veranderingen in het weer, het verschijnen van nieuwe ziekten, de steeds breder wordende kloof tussen arm en rijk zijn allemaal tekenen aan de wand. De prins van Wales heeft terecht de aandacht gevestigd op de noodzaak om grenzen te stellen aan onze ambities als het evenwicht, de orde en de harmonie in de natuurlijke wereld behouden dienen te blijven. Het verstoren van de orde in de natuur betekent niet alleen het in gevaar brengen van de diverse niet-menselijke levensvormen, maar ook van de vooruitgang van de mensheid op lange termijn – moreel, spiritueel en zelfs misschien fysiek.

Zoals de prins van Wales zei:

“Ons onvermogen of onze weigering te aanvaarden dat er een leidende hand bestaat, is er de oorzaak van dat de natuur nu beschouwd wordt als een systeem dat bestuurd kan worden al naar het ons belieft, of als een last die vermeden moet worden en gemanipuleerd, en waarbij alles wat er gebeurt gefixeerd kan worden door technologie en menselijk vernuft. ... In dit door technologie beheerst tijdperk is het maar al te gemakkelijk te vergeten dat de mensheid een deel van de natuur is en niet daarvan gescheiden is.

Ongebreidelde begeerte naar kennis, rijkdom, macht en gemak verduistert de blik; het is als een oogziekte die het bewustzijn van de uitgestrektheid en diepte van het leven versluiert. Ook wetenschappers lijden aan kortzichtigheid, onwrikbare denkbeelden en vooroordelen. In de wetenschap, evenals op andere gebieden,

reageert het orthodoxe denken ten aanzien van alles wat onbekend is.” Het is niet verrassend dat er een sterke reactie kwam op de uitspraken van prins Charles. Men zegt dat Richard Dawkins, die een vooraanstaand materialist is, de voordracht verwierp als onzinnig. Andere bekende wetenschappers zagen het als niet meer dan een epidemie van ‘new age’ bijgeloof of nieuw heidendom, extreme mystiek, enzovoorts.

Prins Charles wees erop dat ‘er nog steeds een heleboel is wat we niet weten over onze wereld en de levensvormen die erin wonen.’ Onder aanhaling van de hof-astronoom Sir Martin Rees, voegde hij eraan toe: ‘In een commentaar dat alleen een astronoom kon geven, beschrijft hij een vlinder als een afschrikwekkender intellectuele uitdaging dan de kosmos.’ Er bestaat een mysterie waar er maar leven is. Geestelijk welzijn en veiligheid liggen in het met respect benaderen van het leven en met een aarzeling die voortkomt uit nederigheid. Het is niet de bedoeling dat mensen alle lagere schepselen met voeten treden, maar dat zij verantwoordelijke beheerders zijn van de aarde en ‘de essentiële eenheid en orde van de levende en spirituele werelden’ herontdekken.

Het woord ‘spiritueel’ is een gruwel voor vele materialisten die het bestaan niet willen erkennen van iets wat niet concreet is, noch van velden en trillingen die alleen te voelen zijn door onze eigen vermogens te verfijnen. De prins van Wales heeft wijzelijk gewezen op een nieuw soort onderwijs, waarbij het ware religieuze vermengd wordt met het wetenschappelijke:

Wij moeten uitkijken naar het scheppen van groter evenwicht in de manier waarop wij mensen onderrichten, zodat de praktische en intuïtieve wijsheid van het verleden vermengd kan worden met de toepasselijke technologie en kennis van het heden om het soort praktijkmens te creëren, dat zich scherp bewust is van zowel de zichtbare en de onzichtbare werelden die de hele kosmos bezielen.

Theosofen zullen de openheid en moed waarderen van prins Charles' lezing, die ingaat tegen de denkbeelden van diegenen die gedreven worden door een arrogant geloof in de onfeilbaarheid van de wetenschap en blinde consumentendwang. Veel bedachtzame mensen zullen zijn tijdige waarschuwingen en advies waarderen.

Ambitie en apathie

Intense aspiratie is een pluspunt op het spirituele pad. Traditioneel wordt gezegd dat als het verlangen naar wijsheid in een mens even sterk is als de behoefte aan lucht bij een verdrinkende, hij of zij dan tot wijsheid zal komen. Maar intense aspiratie kan onbewust vermengd worden met egoïsme. Zulk een 'spirituele ambitie' of verlangen om iets voor zichzelf te verkrijgen – bevrijding van het lijden, transcendente wijsheid of goddelijke genade – zou een groot gevaar kunnen betekenen. Bij het zich intens concentreren op wat gezocht wordt voor het zelf, zou het denken misschien volkomen onverschillig blijven voor het lijden van anderen en van de wereld in zijn algemeenheid. Misschien onderwees de Boeddha om deze reden de noodzaak om zich diep bewust te zijn van het tragische lijden van de wereld als basis voor het zoeken naar wijsheid.

Alle subtiele vormen van ambitie moeten verwijderd worden totdat, zoals in *Licht op het Pad* staat, wanneer de Meester het hart van de discipel leest, 'hij het zuiver, volkomen vindt'. Aspiratie moet niet alleen intens en onvoorwaardelijk zijn, maar ook volkomen zelfloos.

Tijdens de millennia van evolutie is natuurlijke inertie overwonnen door het stimuleren van begeerte. Het menselijk verstand heeft de gewoonte gekregen actief en energiek te zijn alleen om de begeerten van het zelf te vervullen. Deze begeerten, aanvankelijk onontwikkeld, ondergaan een verandering door het cultiveren van de persoonlijkheid en nemen een subtiele, zelfs een 'spirituele' vorm aan. In beide gevallen is het een product van herhaalde eisen van het zelf. Hoe kunnen wij deze gewoonte afschudden?

Hoe kan energie behouden worden zonder egoïstische doeleinden, al zijn ze nog zo subtiel?

Wanneer begeerte voor het zelf iemand niet tot activiteit brengt, heerst er apathie, die een andere vorm is van egoïsme. In zijn boek *Biologie en het raadsel van het leven* vestigt Charles Birch er onder andere de aandacht op hoe grote aantallen mensen onverschillig kunnen blijven voor morele kwesties en het kwaad kunnen laten voortduren door hun apathie. Hij citeert het geval van iemand die werd onderworpen aan een onderzoek in Oost Duitsland door de gehate geheime politie. Na de val van het communistische regime kreeg hij toegang tot zijn politiedossier en sprak hij met mensen die hem bespioneerden hadden.

Aspiratie moet niet alleen intens en onvoorwaardelijk zijn, maar ook volkomen zelfloos.

Wat hij ontdekte was niet zozeer kwaadaardigheid als menselijke zwakheid, minder opzettelijke oneerlijkheid dan een onuitputtelijk vermogen tot zelfdeceptie. Zij waren te gemakkelijk gevormd door de omstandigheden. ...Hij beschreef niet één van hen als kwaadaardig. Toch leidde de som van hun daden tot groot onrecht.

Inertie van de kant van grote aantallen mensen, die niet slecht of wreed zijn, leidt ertoe dat anderen die dat wel zijn er een puinhoop van maken. De uitdagingen van ons huidige tijdsgewricht zijn cruciaal. Toch willen miljoenen mensen alleen maar comfortabel leven en van hun gezin genieten, waarbij zij volkomen apathisch blijven ten opzichte van de infame trends en krachten die rondom hen aan het werk zijn. In landen waar corruptie wijdverbreid en ergerlijk is, beklagen de mensen zich binnenskamers, maar zij zijn niet bereid een standpunt in te nemen tegen corruptie of zichzelf te mobiliseren tot een actieve oppositie. Het is verbijsterend dat de hele wereld niet in opstand komt om te protesteren tegen de wapenhandel, aangezien er

niemand voordeel van heeft behalve een kleine minderheid! Vele andere voorbeelden van onverschilligheid zouden aangethaald kunnen worden – vooral de verschrikkelijke onmenselijkheid en wreedheid van een tijdperk dat voorname-lijk inventief en georganiseerd is.

Aan de ene kant van het pad ‘op het scherp van de snede’ naar wijsheid is de zelfzucht van apathie, aan de andere kant de intensiteit van begeerte. Wanneer beide naast elkaar een bloeiend bestaan leiden,

begint het bederf van de beschaving. De oplossing ligt in het zich bewust worden van de waarheid van het Ene Leven. Naarmate bewustwording van eenheid het bewustzijn doordringt, komt er evenwicht, dat noch naar apathie noch naar egoïstische activiteit doorslaat. ‘Evenwicht is yoga’; het is vaardigheid in actie en de weg naar harmonie en wijsheid.

Uit: *The Theosophist*, juli 2000
Vertaling: A.M.I.

Mededogen kan in praktijk worden gebracht
indien men het feit erkent
dat ieder mens lid is
van de mensheid en de menselijke familie,
ongeacht verschillen in geloof,
cultuur, huidskleur en belijdenis.
In diepste wezen is er geen verschil.

Oceaan van Wijsheid, Dalai Lama